

ב ארצה: ויאמר הנה נא-אדוני סורו נא אל-בית עבדכם ולינו ורחצו
רגליכם והשכמתם והלכתם לדרךכם ויאמרו לא פי ברחוב נלין: ויפצרו
בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל-ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו:

ארעא: ב. נאמר בקעו
קען רבונני. וזרר קען. לבית
עבדכון וביתו ואסחו
רגליכון. ותקדמון
ותהכון לאורחכון. נאמרו
לא. אלהין ברחובא
נבית: ג. ואתקיף בהון לחדא. ונרו לנחיה. ועלו לביתיה. ועבד להון משתאי. ופטיר אפא להון נאכלו:

רשבים יט (ב) כי ברחוב נלין. אלא¹⁶ ברחוב נלין. 16 [רש"י].

(ב) הנה נא אדוני, הנה נא אתם אדונים לי אחר שעברתם עלי. רש"י
דבר אחר הנה נא צריכים אתם לתת לב על הרשעים הללו שלא
יכירו בכס, וזו היא עצה נכונה: סורו נא, עקמו את הדרך לביתי
דרך עקלתון שלא יכירו שאתם נכנסין שם לכך נאמר סורו,
בראשית רבה⁹⁶. נולינו ורחצו רגליכם, וכי דרכן של בני אדם
ללון תחלה ואחר כך רוחץ, ועוד שהרי אברהם אמר להם תחלה:
רחצו רגליכם (לעיל יח ד). אלא כך אמר לוט⁹⁶: אם כשיבאו
אנשי סדום ויראו שכבר רחצו רגליהם, יעלילו עלי ויאמרו כבר
עברו שני ימים או שלשה שבאו לביתך ולא הודעתנו, לפיכך
אמר: מוטב שיתעכבו כאן באבק רגליהם שיהיו נראין כמו שבאו
עכשיו, לפיכך אמר: לינו תחלה ואחר כך רחצו⁹⁷. ויאמרו לא,
ולאברהם אמרו: כן תעשה (לעיל יח ה), מכאן⁹⁸ שמסרבין לקטן
ואין מסרבין לגדול. כי ברחוב נלין, הרי "כ"י" משמש בלשון
אלא, שאמר: לא נסור אל ביתך אלא ברחובה של עיר נלין.
(ג) ויסרו אליו, עקמו את הדרך לצד ביתו⁹⁶. ומצות אפה ויאכלו,
פסח היה⁹⁹.

רמב"ן יט (ב) הנה נא אדוני. לשון רש"י, הנה נא אתם אדונים לי אחר
שעברתם עלי. והנכון שהוא לשון תחנה, אדני הנה נא בית
עבדכם סורו נא אלי, ומלת סורו כמו סורה שבה פה (רות ד א),
סורה אדני סורה אל תירא (שופטים ד יח). וטעם והשכמתם
והלכתם לדרךכם, להגיד להם שלא יתעכבו בעיר אחר הבקר, כי
ידע בענין אנשי העיר ורשעם, אבל היה חושב כי באור הבקר
יעשוה⁹¹, או שראה אותם כהולכי ארחות לא יתעכבו בעיר, ואמר
והשכמתם והלכתם לדרךכם אם תרצו.
(ג) ויפצרו בם מאד. היה ללוט זכות בהפצירו בהם והיה לו חפץ
טוב בהכנסת אורחים, והיו ממאנים כדי לזכותו, ולכן שמעו לו
בסוף, כי מתחלה לא היו רוצים לבא לביתו, כי אינו צדיק תמים.
ורבותינו אמרו⁹² מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול. ואם כן יהיה
כדרך מוסר בני אדם⁹³.

[97] כ"ר"י ליתא. 98 ב"מ פז. א. 99 עיין ת"ש כח.

91 מיכה ב, א: יעשו להם הרעה יכי בלילה היה חושב שלא ידעו בהם" (טור). ועי' בזה
ירא (קו, ב): בגין דהוה בליליא חשיב דלא יסתכלן ליה בני מתא. 92 ב"מ פז. א.
93 רצונו לומר לפי זה לא היו ממאנים כדי לזכותו (כפי הבאור הראשון). אלא שעל

(ב) הנה נא אדוני. רבותי, לשון חול. וכאשר תמצא מלת סור ראב"ע
ואחריה מ"ם היא כמשמעה⁴⁷, ואם אחריה אל"ף הפתוח כפתח
קטן⁴⁸ טעמה שיסור ממקומו וילך אל הקורא, או אל המקום
הנקרא, כמו סורה אלי (שופ' ד יח). ויאמרו לא, אם לא תפצרו⁴⁹.
וזאת המלה, רבוי דברים כטעם פיוסים⁵⁰, וכן ואון ותרפים הפצר
(ש"א טו כג)⁵¹.

מהר"ם יט (ב) ולינו ורחצו רגליכם, ב' דס"י בהאי סידרא, האי דהכא
גבי לוט, ואידך גבי אברהם כתיב יוקח נא מעט מים ורחצו
רגליכם (לעיל יח ד), לפי אם לא היה כת' ורחצו רגליכם כי אם
גבי אברהם, ה"א מה שאברהם אמר להם ורחצו רגליכם לא מפני
שהקפיד עליהם שמה ערביים היו שמשתחווים לאבק רגליהם²
אלא הוא אמר להם דרך כבוד בעלמא יוקח נא מעט מים ורחצו
רגליכם, אבל הכא דכתיב גבי לוט נמי ורחצו רגליכם ולוט
הקדים להם לינה ואחרי כן רחיצת רגלים, ואברהם הקדים רחיצת
רגלים ללינה³, אלא וודאי מה שאברהם אמר להם ורחצו רגליכם
כסבור ערביים הם (שמש'ה) [שמשות'] לאבק רגליהם, והקפיד
שלא להכניס ע"ז בתוך ביתו, אבל לוט לא הקפיד, שהקדים לינה
לרחיצה.

47 התרוקן. 48 כסגול - אל. ככ"י פריס בא במקום אלף - אל. 49 לא
היה זה אל מוחלט, והבין שכפצירה בהם יסורו לביתו. 50 פצר - רבוי דברים
לפיוס למר ראב"ע מענינו. כן תרגום יונתן בן עוזיאל: ופיוס. 51 להפציר בה' עד
כדי לפרוץ את האסור.

(ג) ומצות אפה ויאכלו, ומצות ב, ואידך צלי אש ומצות על
מרורים וגו' (שמות יב ח) כדאי⁴, שבאותו פרק שנשלחו
המלאכים פסח היה, וזהו שרמו לן המסורת מה התם צלי אש
ומצות ומיירי בפסח אף הכא מצות אפה ויאכלו מיירי בפסח.
1 צ"ל במסורת. 2 ב"מ פז. ב. [3 כ"ר ג. ד.]. 4 ע"י כ"ר ג. נכ. ור"ה יא. א.

(ב) הנה נא, אדוני. נא ענין תחנה ובקשה⁴³ הנה זה סגול מפני רד"ק
הדגש נון⁴⁴, אדני, כפתח לשון חול, כי סבור היה שהם אנשים
גדולים ומראיהם נורא עד שנדמו לו מתחלה מלאכים, ואם היה
במראה, הוא כמשמעו. ולינו, לינה היו צריכים כי בערב באו.
ורחצו, הרי"ש פתוחה כי הוא צווי, ופירושו כמו שפירשנו
באברהם⁴⁵, ורחיצת הרגלים הוא שמזמנים לאורח תחלה ולא
אמר להם על האכילה [כי ידוע הוא כי כיון שילינו עמו יאכלו
עמו ובכלל הלינה האכילה⁴⁶] והשכיבה. והשכמתם, ואם תרצו
תשכימו ותלכו לדרךכם כמו שאמר להם אברהם אחר תעבורו
(לעיל יח ה). ויאמרו לא, מכאן למדו רבותינו ז"ל⁴⁷ מסרבין
לקטן ואין מסרבין לגדול שהרי אמרו לאברהם כן תעשה (לעיל
שם). כי ברחוב, ברחוב העיר לא נתאכסן אצל אדם מן העיר.
(ג) ויפצרו בם מאד, הרבה להם דברים ותחנית⁴⁸ עד שנטו אליו
ובאו עמו אל ביתו. ואונקלוס⁴⁹ תרגם: ותקיף בהון, כלומר
43 ראה לעיל יח, ג. 44 ב"מכלל יופי": מפני הדגש אשר כמלת נא. 45 לעיל
יח, ד. 46 השלמתי ע"פ כ"י מ. פ. וכנראה נשמט מפני הדומות. 47 מובא
ברש"י. 48 ראה ספר השרשים (פצרו). 49 ככ"י: וינתן, ותקיף ע"פ שאר

חזקוני והשכמתם והלכתם לדרךכם, פן יכירו בכס. כי ברחוב נלין, כדי
שיראו אותנו אנשי העיר שלהפכה באנו אולי ישובו.

ספורנו (ג) משתה. קביעות סעודה על היין, בהיות היין אהוב אצלו, כמו
שהוכיח סופר³⁷ על תחלתו, אבל אברהם לא עשה משתה³⁸,
זולתי ביום הגמל את יצחק לגדולי הדור שהיו מורגלים בכך בעת
שמחתם, כאמרם ז"ל³⁹ "קמי דשתי חמרא - חמרא".
ע"פ חז"ל. 37 שטחה לשכרה ניט לב). 38 רד"ק (יח ח). 39 סוטה י, א.

אלשיך בראשית פרשת וירא פרק יט

10A

ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה. ויאמר הנה נא אנני סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשכמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב נלין. ויפצר בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משחה ומצות אפה ויאכלו. טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסכו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה. ויקראו אל לוט ויאמרו לו איך האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם. (א - ה):

(א) ויבאו וכו'. ראוי להעיר מה היה שלמעלה קראם אנשים ויקומו משם האנשים, ופה קראם מלאכים, ואם הוא שעתה באו שלא בדמות אנשים איך אכלו בבית לוט, וגם אחרי כן קוראם אנשים. וגם למה יודיע כי לוט ישב בשער סדם. ועוד איד ערב אל לב לוט לאמר להם סורו נא כ' ולא חש פן יהרגוהו אנשי המקום על הכניסו אורחים. ועוד באומר הנה נא אדוני, כי מלת הנה מיותרת. וגם למה אמר הגשה בלשון הסרה. ועוד באומר ורחצו אחר הלילה, הפך אשר עשה אברהם שצפה על הרחיצה תחלה אמנם הנה רצה הקב"ה לזכות את לוט במצות הכנסת אורחים למען הצילו. אך ראה יתברך כי אם יבאו אליו בדמות אנשים והוא יושב בשער סדם מקום המשפט עם המון עם הנדונים, הלא יסתכן לוט או יקומו עליו ולא יעשה המצוה. על כן ויבאו שני המלאכים כלומר בדמות מלאכים. והטעם מפני שלוט ישב בשער סדם מכירים כמלאכים מקום רואים, שלא יראו אותם כי אם לוט לבדו, והוא כמזאמר ז"ל (בראשית רבה מה ז') כי כל בני בית אברהם היו מכירים כמלאכים שעל כן הגר הכירתם, ודרשו על זה פסוק צופיה חלילות ביתה. ורצה לזכות במילות חסד כי למד מאברהם, ויאמר בלבו אם אדבר בם ממקומי בשער הזקנים בפניהם הלא ישמעו שאני מזמינם ויחרדו, על כן קם מאתם וירץ לקראתם עד רחוק מהם, עד מקום שלא ישמע קולו בדברו אהם. ואו וישתחו ארצה.

(ב) ויאמר הנה נא אדני, כלומר הנה נא אתם רותניים מתייחסים אל השכינה הוא שם אדני. אך כדי לזכות במילות חסד סורו נא ממצאות זה, והיו לאנשים אל בית עבדכם ולזכותי. והיו ולינו ואחר כך בקר השכם ורחצו רגליכם הוא הפשט מלבוש גשמות אשר התלבשתם, הנמשל לרגל, כנודע. ואו והשכמתם והלכתם שלא ירגישו או יאמר אם הייתם אנשים ממש לא הייתי יכול עשות מצות גמילות חסד, כי גם שבחייתו בבית היה אפשר להחביא אתכם אך כלכתם בדוד עד ביתי הייתי צריך אני או שלוחי ללכת אתכם לראותכם בבית לחתונתכם. אך הנה נא אתם אדני מתייחסים לרותניים דומים לשם שכינה, על כן לא תצטרכו לא למורה מקום ולא להוליך אתכם בדוד, כי אם סורו נא וכו' כי בהסרה בלבד שתטורו מפה, הנכם אל בית עבדכם ולא תשגו. ולינו ואחר כך ורחצו רגליכם מההחלכות הגשמות והשכמתם והלכתם לדרככם, הוא לדרך המיוחד לכם הוא הרותניתי. ויאמרו לא כי ברחוב נלין שלא ירגישו בך.

(ג) [ויפצר בם מאד] ויעשו כמאמרו שבלי הלכה ומנהג ומורה בית הלכו אל ביתו. והיו ויסורו ועודם אליו סמוכים לו ויבאו אל ביתו כי כמו רגע נמצאו בתוך ביתו. ובעוד עשותו מצוות גמילות חסדים לא הורגש עד אחר שעשה להם משחה ומצות אפה ויאכלו. גם לא אחר האוכל מיד כי אם טרם ישכבו שהוא אחר ברכת המזון וששה אחרי אכלם עד טרם ישכבו וכו'.

וראוי לשים לב למה נסכו על הבית ולא נכנסו תוך הבית. וגם למה אמרו לו שיוציאם ולא נכנסו הם להוציאם. אך לזה נזקדק אומר איה האנשים שהוא מיותר ולכלי צורך. אך הנה המה ידעו כי אורחים שם, או כמו שאמרו ז"ל (שם בב ז') על ידי אשתו שהלכה מבית לבית לשאל מלה למה, וזהו ומצות אפה לשון מצות ומריבה. או שהיו שומעים קול אנשים מדברים תוך הבית, והיו נגשים אל הפתח שעדיין היה פתוח כי לא נסגר עד שיצא עליהם לוט והדלת סגרה אחריו. ובעוד הפתח פתוח הביטו משם ולא היו רואים אדם כי המלאכים לא היו מתראים להם, ועל כן תחלה נסכו על הבית לכל ירידה למו בית מעט מסביב

(ד) ויקראו אותו כפתח כי לא היו רואים אותם, ויאמרו לו איה האנשים כי אינם נראים לנו. לכן אתה הרואה אותם הוציאם אלינו, ואל תירא מלהוציאם פן נמיתך על הכניסך אורחים כמשפטע. כי הנה אין עליך אשמת דבר כי לא קראתם אתה כי אם הם באו אליך מעצמם, וזהו אמרו אשר באו אליך הלילה ובחושך הלילה לא הרגשת ויאמר אל נא אחי תרענו. הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציאה נא אתהן אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם רק לאנשים האל אל תעשו דבר כי על כן באו בצל קרתי (ז - ח):

(י) אמר לא יבצר - או דעתכם להרע אחי כמצאנכם אחי על שאספתים הכיחה, או להנאתכם, או לקנט אותם על הסכמת העיר לכל יאכל וישתה שם אורח. אם הוא להרע לי אל נא אחי תרענו, לשתי סבות, אחת להיות עמה (כי נא פירדשו עמה כידוע) שמניתם אחי לשר ושופט. וגם להיותכם אחי בבחינת האהבה אל תרענו. ואם הוא להנאתכם הנה נא

רבינו ברוך בראשי פרשת וירא פרק יט

108

(א) ויבאו שני המלאכים סדומה. קראם עתה "מלאכים", ויחנן לפרש על דרך הפשט מה שקראם פעם "אנשים" ופעם "מלאכים", כי כאשר משתלחים לכני אדם והם משתדלים בענייניהם יזכרום בלשון "אנשים", ואחר שעשו שליחותם יזכרום בלשון "מלאכים", כי חזרו למעלה הראשונה. ודרך האמת כבר בארתי למעלה

וירא לוט ויקם לקראתם. אברהם ראה אותם מרחוק כי בבקר היה כחם היום, ולפיכך אמר "וירץ לקראתם". אבל לוט לא ראה אותם עד שהיו קרובים אליו כי בערב באו, שנאמר: סדומה בערב, ולפיכך אמר "ויקם".

(ג) ומצות אפה ויאכלו. מפני שלא הביאו הלחם בסעודת אברהם, באר כאן "ומצות אפה ויאכלו", כי בכאן אכלו לחם, ושם היה הכשר מסתלק ראשון כקרבן הקרב על גבי המזבח.

(ד) ואנשי העיר אנשי סדום. בא לרמז כי אנשי סדום היו אנשי העיר והמגדל רשעים גמורים, הם דור הפלגה שאמרנו בנה לנו עיר ומגדל, ויהיה "אנשי העיר" כאור "לאנשי סדום".

(ה) הנה נא לי שתי בנות וגו'. רק לאנשים האל וגו'. היה טורח על אכסניא שלו להזיל אותם מפני שכאן בעל קורתו, אבל שיפייס אנשי העיר בהפקר בנותיו אין כי אם רע לב, שלא היה ענין הזמה בנישים מדרחוק מעיניו ולא היה עושה חמס גדול לבנותיו כפי דעתו. ולכך דר"ל: (מתחמא וירא יכ) בנהג שבשולם אדם מוסר עצמו על בנותיו ועל אשתו והורג או נהרג, וזה מוסר בנותיו להחשיל בהן, א"ל הקב"ה יעצמו אתה משמרן.

ודע כי הענין הזה דומה לפלגש בכנען, ועוד הוא קשה ממנו, שהרי בפלגש בכנען אע"פ שכאן בשביל האורח שתקו בפילגשו, וכאן לא היו שותקים במסירת בנותיו, ועוד כי שם לא הסכימו כל אנשי העיר, וכאן מנער ועד זקן כל העם מקצה, כך פירש הרמב"ם ז"ל. ובפראשית רבה (כ"ד ג, י) רק לאנשים האל, אלוהות הן אלן, ע"כ.

(יג) כי מצוהיך אנחנו. וכן מנער ועד זקן כל העם מקצה, ולא זוז משם עד שהודו על כרחם כי אין הזכר תלוי בהם, אבל הם שלוחים מאת הש"י, וזה שהצרכי לומר וישלחתי ה' לשחתה. וזה שאמר הכתוב (צפ"ג, ה) "הן בעבדיו לא יאמין ומלאכיו ישיים תהלה". וכתוב (צפ"ג, ט) "הן בקדושיי לא יאמין ושמיים לא זכו בעיניי". הן בקדושיי לא יאמין, אלו החסידים והנביאים והקדושים שנאמר עליהם: (תהלים צ"ג, א) "לקדושים אשר בארץ המד". וכן מציעו במשה רבינו ע"ה שאמר: (זכרים א, יז) "והזכר אשר יקשה מכם", ועי' (שמואל א - א, ט, יט) "אנכי הוראתי", וכשבא למשוח את דוד וראה את איליאם אמר: (שמואל א - א, ט, יט) "אל תביט אל מראהו ועי' כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבו". וכן דוד שאמר: (תהלים מ, ט) "ותרתך בתוך מעי", טעה בזכר שאפילו חניקות של בית רבן יודעין אותו. וכן זכורה ששכתה את עצמה ואמרה: (שופטים ג, ז) "עד שקמתי זכורה אם בישראל", וסתלק ממנה רוח הקדוש, והצרכה לומר: (שם כ"ב) "עורר עורי זכורה עורי זכרי שירי". וכמלאכיו ישיים תהלה, אלו המלאכים שנשלחו לסדום שאמרו "משחיתים אנחנו", על שנחנאו וחלו הדבר בעצמם נדחו ממחיצתם קל"ח שנה. באר זה שלא נשתלחו בשליחותו של הקב"ה עד יעקב שחזרו אליו בשליחותו, שנאמר: (בראשית כ"ב, י) "והנה מלאכי אלהים" ועי'. ומשפכת סדום שהיה אברהם אינו באותה שעה כן ע"ט שנה עד שכאן מלאכי אלהים הללו ליעקב תמצא קל"ח שנה. וזה שכתוב שם: עולים ויורדים בן, כלומר אותם שעלו במהפכת סדום עכשיו יורדים בן, וכל זמן הזה נענשו ולא הלכו בשליחות של מקום כלל. ומכאן יש עונש גדול למי שהוא תולה כבודו של הקב"ה בעצמו, כי כל העולם כולו ומלאו לא נבראו אלא לכבודו ית', ואין ראוי לתת כבודו לאחר.

(יז) אל תביט אחריך. פי' רש"י ז"ל, אתה הרשעת עמהם וזכונת אברהם אתה נעול, איך רשאי לראות בפערענתם. והרמב"ם ז"ל נתן בה טעם כי מנעו מהביט, מפני שהראיה באייר במקום שהזכר שם חזיק מאד ותדבק אותו. וכן בכל שאר החלואים הנדבקים מהראיה תזיק מאד ותדביק אותם, וכן המתחשבה בהם כידע מנשוכי חיות, כי נשוד הכלב השיטה יראה בשתן של דמות גורים קטנים, ואם תעביר המים ההם כמסננת לא יראו שם כלל, תמתין לסיף שעה יראה שם כבתלה.

וידע כי מי שיש לו החזק הזה אינו שותה שום משקה כלל, ואם איל יראה שום משקה יצטרך מאד ויראה לו דמות הכלב השיטה שנושכו. ומלדש: (פרקי ד"א כה) אל תביט אחריך, אמר להם אל תביטו אחריכם שהרי ירדה שכינתו של הקב"ה להמשיך על סדום ועל עמורה גפרית ואש. עזרית אשת לוט נכמרו רחמיה על בנתיה הנשאות בסדום, והביטה לאחריה לראות אם תהלכת אחריהם וראתה השכינה אחריה ונעשית נציב מלח.

(כד) וה' המטיר. הזכירו רז"ל ככתוב הזה ג' דעות, וכך דרשו: (כ"ד נא, ג) רבי יהודה בר סימון אמר: וה' המטיר זה גבריאל. מאת ה', זה הקב"ה. א"ר אליעזר ככל מקום שנאמר

העמק דבר בראשית פרשת וירא פרק יט

10c

(א) המלאכים. באו והתראו ברמות נביאים שהמה דומים למלאכים כמבאר בייקרא רכה פ"א, על כן נרתע לוט מפניהם, ומש"ה כתיב בלשון המלאכים:

בערב. לפי דברינו לעיל דאברהם אבינו ליוה אותם ג' פרסאות, איך הלכו עם אברהם מהלך אדם, מש"ה הגיעו לסדום בערב(א):

(ב) הנה נא וגו' סוררו נא וגו'. הניין של נא הראשון כדגיש ע"פ המסורה, ללמדנו הכונה שלא היה לוט מזדקק להכניסם נגד דעת בני עיר, או משום שלא מצא לכ להחכב בארחים נכבדים כאלה, אבל כאשר באו בערב ואין עוד עת ללכת הלאה כי אם ללון, וכי אכסניא אין בעיר כמו שהיה נהוג בליל, ובעל כרחם היו לנים ברחוב כמו שארי עוברי ארחים בסדום, מש"ה לא היה לכבוד ולרצון על לוט, על כן מצא לכ לבקשם הנה נא עתה בשעה זו של ערב אין צעה כי אם שתסורו מכבודכם לביתי, ומש"ה הוא מודגש דקא עתה מצאתי לכ לבקש כזה

ולינו ורדצו רגליכם. הקדים הלינה שהוא עיקר המכריחם לסור לביתי, וממילא ירחצו רגליהם אצלי: והשכמתם וגו'. יותר מן ההכרח אינו מבקש להחכב עמכם.

ויאמרו לא. דגיש בלמ"ד, להורות על חזוק הברה של לא, שעט אותו בועף:

לא כי ברחוב נלין. כאשר כל שכרי אורח לנים בסדום ברחוב ולא כמו בשאר עיירות, וכשכיל שלוט לא חש לדבר לתקן, ורק באגשים הללו היה לו לחרפה אם לינו ברחוב, על כן זעפו עליו כי לא יחשו לחרפתו. וכי"ז נדגש כס' שמואל א' ז' י"ט, ויאמרו לא כי אם מלך יהיה עלינו, פ"י עט בועף, כמוכן הענין בשם:

(ג) ויסורו אלין. האי אליו מיותר ויסורו אל ביתו מיכתי כלשון הבקשה, אלא משום שמתחלה הראו לו פנים של זעף, על כן אחר שהפציר הרבה וגם באמת היו מוכרחים להתקרב אליו ולהצילו, על כן ויסורו אליו נתפייסו עמו בפנים של אהבה, ואולי"כ ויבאו אל ביתו:

ומצות אפה. פירש"י פסח היה, וכאמת כך היה המנהג לאפות מצות כשהצורך לאכול מיד, אלא שא"כ לא היה הכתוב מפרש שכך עשה שהיה הוא בכלל ויעש להם משתה, אלא ללמדנו שהבין שהמה בני אדם גדולים שנוהגים במצות מצה גם עד שלא נתנה תורה, על כן אפה להם מצות:

(ד) כל העם מקצנה. פ"י מקצה העיר, אע"ג שהיו רחוקים מבית לוט מל"מ נתקבצו ובאו, שלא היה נחשב בעינים לעול כלל, על כן לא חזל שום אדם להשתדל ולהשתתף בזה, אפי' זקנים שלא מחמת תאוה באו, אלא מצד שנוחשב להם למשפט ישר. וזה היה ה"מ בין מעשה סדום למעשה פלגש בגבעה, דשם נתקבצו בני בלילעל שראו את האורח ונתאוה להם, והכל ידעו שהמה בני בלילעל, אלא העול היה מכולם שלא נתחזקו למחות בבני בלילעל, אבל בסדום הרגילו כל כך ברע עד שנוהגו כחקנה יפה בעיני כולם:

(ה) ויקראו אל לוט. בקרב אנשי עירם נהגו בדרך ארץ שלא ליכנסו בלי רשות בעה"ב, על כן קראו לו מבחוץ, ויאמרו לו בהיותם עומדים מבחוץ והוא סמוך לדלת:

(ו) ויצא אלילם. לא הרשה לאחד מהם להכנס בבית ולהשיב דבר, כדי שלא ישמעו האורחים הענין המטנה שבזה:

(ז) כי על כן באו בצל קורת. יש לכס להבין כי בני אדם גדולים המה, וכמו שאמר לאנשים האל, דמשמעו לשון חזוק, והוכיח כי כן שהרי על כן באו בצל קורת, מה שאין אינו עושה כן לכל אורח:

(ח) ויאמרו גש הלאה ויאמרו וגו'. כמות שונת היו, יש מהם שאמרו גש הלאה, ויש מהם שאמרו האחד בא לגור, ויש מהם ויפצרו באיש בלוט מאד, ויש מהם ויגשו לשבור הדלת, וכי"ז תניא בתוספתא סוטה [פ"ד ד']:

(יא) מקטן ועד גדול. לעיל כתיב מנער ועד זקן, ללמינו שלא מחמת תאוה הגיעו לזה, דאפילו זקן הבין כי כך ראוי לעשות, וכאן הודיע הכתוב שאפילו הגדול שבהם שהתנהג מחלה בדרך ארץ כדרך אדם גדול ולא בקשו לשבור הדלת, עתה כסירוב לוט בקשו גם המה לשבור הדלת וליכנסו בעלי, ומש"ה הזכיר גם המה בסנוריים:

(יב) חתן ובניו. אם היו סבורים שיש לו בניו זכרים, היה להם להקדים בניו וחתניו, אלא ידעו כי אין לו בניו זכרים רק בני בנותיו הרי הם כבונים:

(יג) כי גדלה צעקתם. לא אמרו כי כבד חטאתם, שהרי באמת לפני ביאת המלאכים לא הגיעו לדין הקשה הזה של השחתה, אלא מפני הצעקה, היסב הקב"ה שיתמלא הסאה ע"י ביאת המלאכים כמו שכנתה לעיל א' בה"ר. ופי' צעקתם. של איזה יחידים העשוקים מזרוע רבים, מש"ה כתיב בלשון רבים, אבל כלל העיר כתיב בלשון יחיד כדכתיב לשחתה: (יד) קומו צאו. העל"י דעושה. להורות על חזוק הברה כמש"כ לעיל שהזהיר בקול רעש ופחד מות, אבל לא העייל ויהי כמצחק, וכי"ז כס' שמונת י"ב ל"א: (טו) פן תספה בעון העיר. לא אמר בצעקת העיר, כי לא היה הצעקה של העשוקים נוגע ללוט, שלא גרם לזה, אבל בעון העיר באיזה חטא של העיר אשר לא נקרת גם אתה,